

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Trybunał Konstytucyjny, www.trybunal.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Constitutional Tribunal] - Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Constitutional Tribunal for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Trybunał Konstytucyjny, www.trybunal.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Trybunału Konstytucyjnego] - Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Trybunał Konstytucyjny wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC©

PIĄTA SEKCJA

SPRAWA ĀBELE przeciwko ŁOTWIE

(Skargi nr 60429/12 i 72760/12)

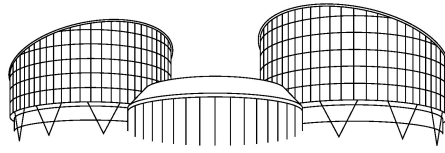
WYROK

STRASBOURG

5 października 2017 r.

OSTATECZNY

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

29/01/2018 r.

*Wyrok ten stał się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w art. 44 ust. 2
Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie edycyjnej.*

W sprawie Ābele przeciwko Łotwie,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Piąta Sekcja), zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Angelika Nußberger, *Przewodnicząca,*

Erik Møse,

Nona Tsotsoria,

André Potocki,

Síofra O’Leary,

Mārtiņš Mits,

Gabriele Kucsko-Stadlmayer, *Sędziowie,*

oraz Milan Blaško, *Zastępca Kanclerza Sekcji,*

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 5 września 2017 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się z dwóch skarg (nr 60429/12 i 72760/12) przeciwko Republice Łotewskiej wniesionej do Trybunału na podstawie art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela łotewskiego, pana Valtersa Ābele („skarżący”) z dnia, odpowiednio, 12 września i 24 października 2012 r.

2. Skarżący, któremu przyznano pomoc prawną, był reprezentowany przez panią J. Averinska, adwokat prowadzącą praktykę w Rydze. Łotewski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego pełnomocnika, panią K. Līce.

3. Skarżący podniósł zarzut, że warunki w więzieniu były nieodpowiednie ze względu na jego szczególną sytuację oraz że jego skargi w tej kwestii nie zostały rozpoznane.

4. W dniu 26 stycznia 2015 r. skargi zostały zakomunikowane Rządowi.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżący urodził się w 1968 r. i obecnie przebywa w więzieniu w Jēkabpils. Skarżący jest osobą o szczególnych potrzebach. Skarżący jest od urodzenia głuchoniemy, a jego znajomość języka migowego jest słaba.

6. Co najmniej począwszy od dnia 2 marca 2001 r., kiedy poświadczono jego trwałą niepełnosprawność, skarżącemu przyznano trzecią kategorię niepełnosprawności (najmniej poważny stopień niepełnosprawności). W nieokreślonym terminie dokonano zmiany kategorii niepełnosprawności skarżącego na drugą (średni stopień niepełnosprawności).

A. Skazanie i pozbawienie skarżącego wolności

7. W dniu 7 maja 2008 r. skarżący został skazany za kwalifikowane zabójstwo na karę piętnastu lat i sześciu miesięcy pozbawienia wolności. Wyrok stał się ostateczny w dniu 24 lutego 2009 r. Skarżący rozpoczął odbywanie kary w Zakładzie Karnym w Liepāja o najsurowszym „niższym” rygorze.

1. Osadzenie w Zakładzie Karnym w Brasa

8. W dniu 23 grudnia 2011 r. skarżącego przeniesiono do Zakładu Karnego w Brasa. Wobec skarżącego zastosowano rygor więzienny o średnim poziomie surowości, ponieważ odbył jedną czwartą wyroku pozbawienia wolności. Przebywał w celi nr 301 (od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 26 lutego 2013 r.) oraz w celi nr 303 (od dnia 26 lutego do dnia 30 października 2013 r.).

9. W dniu 30 października 2013 r. wobec skarżącego zastosowano najostrzejszy „niższy” rygor. Przebywał w celi nr 203 (od dnia 30 października 2013 r. do dnia 16 lutego 2015 r.).

10. W dniu 24 października 2016 r. wobec skarżącego zastosowano najłagodniejszy „wyższy” rygor. Począwszy od tej daty przebywał w trzech różnych celach wieloosobowych. Liczba współosadzonych wahała się od dwóch do czternastu. W celach tych na każdego z więźniów przypadła przestrzeń o powierzchni poniżej 4 m.kw.

2. Warunki pozbawienia wolności

11. Skarżący stwierdził, że przebywał w celach wieloosobowych o numerach 301, 303 i 203 wraz z innymi więźniami, spośród których wszyscy - prócz skarżącego - byli zdrowi. Oświadczenie skarżącego dotyczące ogólnej powierzchni tychże cel, jak również urządzeń sanitarnych, są zgodne z oświadczeniami Rządu (zob. par. 13 poniżej). Skarżący podał natomiast inną liczbę osadzonych - twierdził, że w celach nr 301 i 303 liczba współosadzonych wynosiła od dziesięciu do dwudziestu. Jednakże w odniesieniu do celi nr 203 zgodził się z Rządem, iż w celi tej przebywało sześciu osadzonych.

12. Skarżący oświadczył, że ogrzewanie w tych celach nie było wystarczające. Ze względu na niepełnosprawność nie był w stanie komunikować się z pozostałymi więźniami ani z władzami więzienia. Znajdował się w izolacji społecznej i nie otrzymywał żadnej pomocy specjalnej.

13. Zdaniem Rządu skarżący przebywał w trzech różnych celach. Panujące w nich warunki przedstawiono szczegółowo w tabeli poniżej. Powierzchnię przestrzeni osobistej (łącznie powierzchnia, po odliczeniu urządzeń sanitarnych, podzielona przez liczbę osadzonych przebywających w celu) obliczono na podstawie przybliżonych pomiarów urządzeń sanitarnych, zgodnie z planami Zakładu Karnego w Brasa.

Nr celi	Okres osadzenia	łącznie liczba osadzonych	łącznie powierzchnia, w m.kw.	Urządzenia sanitarne, w m.kw.	Przestrzeń osobista, w m.kw.
301	01.01.2012- 26.02.2013	12	36	3,15	2,74
303	26.02.2013 - 30.10.2013	8	29	2,73	3,28
203	30.10.2013 - 16.02.2015	6	20	1,48	3,09

14. W odniesieniu do zajęć poza celą, Rząd wskazał, że w okresie, gdy skarżący odbywał karę pozbawienia wolności w warunkach średniego rygoru - w celach nr 301 i 303 - miał on prawo swobodnego opuszczania celi w ciągu dnia i korzystania z przestrzeni wspólnej. Rząd oświadczył ponadto, że w celi nr 301 znajdowało się jedno okno. Okno było okratowane i umieszczone w ścianie (przylegającej do korytarza) naprzeciwko innego okna (w korytarzu). Cella wyposażona była w trzy świetlówki, w tym jedną lampkę nocną, umieszczoną nad drzwiami. Ogrzewanie dostarczano jedną rurą o średnicy 5 cm, a grzejniki znajdowały się w przyległym korytarzu i w holu. W Zakładzie Karnym w Brasa zainstalowano nowy automatyczny bojler, który zapewniał temperaturę 18°C. Instalacja grzewcza w celi nr 303 była identyczną z instalacją w celi nr 301.

15. W czasie, gdy wobec skarżącego stosowano najostrzejszy rygor - w celi nr 203 – mógł on opuszczać celę jedynie w celu odbycia codziennego spaceru (przez jedną godzinę), skorzystania z prysznicy lub spotkania z lekarzem, kapłanem lub pracownikiem społecznym, w razie konieczności.

16. Ogólnie rzecz biorąc, osadzeni w Zakładzie Karnym w Brasa mieli dostęp do psychologa, lecz skarżący nigdy z tej możliwości nie skorzystał. Spotykał się jednakże kilkakrotnie z kapelanem więziennym i pracownikiem socjalnym. Rząd przedstawił zapisy trzech rozmów skarżącego z pracownikiem socjalnym z 2016 r., w tym spotkania w dniu 11 kwietnia 2016 r., podczas którego ten ostatni nawiązał kontakt z organizacją pozarządową (*Latvijas Nedzirdīgo Savienība*) w związku z aparatem słuchowym skarżącego. Wreszcie skarżący spotkał się z psychiatrą co najmniej sześciokrotnie, w okresie od dnia 1 kwietnia 2015 r. do dnia 7 września 2016 r.

3. Stan zdrowia skarżącego

17. W dniu 27 grudnia 2011 r. po raz pierwszy zbadano stan zdrowia skarżącego w Zakładzie Karnym w Brasa. Stwierdzono, że skarżący jest głuchoniemy i cierpi na zwyrodnienie kręgosłupa.

18. Skarżący przedstawił fragmenty dokumentacji medycznej z Zakładu Karnego w Brasa. Z dokumentu tego (z dnia 26 lipca 2016 r.) wynika, że nie słyszy od urodzenia. W dniu 13 sierpnia 2009 r. psychiatra zdiagnozował problem ze zdrowiem psychicznym (*psihiskas veselības problēmas*), mianowicie „reakcje lękowe na sytuacje” (*situācijas reakcija ar trauksmi*). W dniu 21 stycznia 2010 r. ten sam psychiatra stwierdził inny problem związany ze snem. W dniu 10 grudnia 2015 r. inny psychiatra zdiagnozował u skarżącego „organiczne zaburzenie osobowości” (*organiski personības traucējumi*).

19. Rząd przedstawił inne fragmenty dokumentacji medycznej skarżącego z Zakładu Karnego w Brasa. Z dokumentu tego (z dnia 7 kwietnia 2015 r.) wynika, że po przyjęciu w Zakładzie Karnym w Brasa u skarżącego stwierdzono głuchoniemość i zwyrodnienie kręgosłupa. W okresie, o którym mowa powyżej, skarżący konsultował się z więziennym personelem medycznym trzydzieści dziewięć razy. Był badany, leczony, a w razie potrzeby wydawano mu lekarstwa. Nie zdiagnozowano poważnych problemów zdrowotnych, które wymagałyby dodatkowych badań. Nie występowały wskazania wymagające badania lub leczenia ambulatoryjnego. Skarżący najczęściej skarżył się na przeziębienia, bóle głowy, problem ze snem, zapalenie błony śluzowej żołądka i bóle pleców związane ze zwyrodnieniem kręgosłupa. Skargi te nie dotyczyły jego niepełnosprawności. W roku 2013 i 2014 więzienny personel medyczny zorganizował badanie ambulatoryjne (w związku z gruźlicą) oraz wizytę u okulisty w celu uzyskania okularów. W dniu 1 kwietnia 2015 r., na wniosek Służby Więziennej (*Ieslodzījuma vietu pārvalde*), przeprowadzono badania stanu zdrowia skarżącego. Stan zdrowia skarżącego był zadowolający, nie

zgłaszał on żadnych skarg, a w czasie pobytu w więzieniu przybrał na wadze. Podsumowując, jego stan zdrowia nie uległ pogorszeniu.

B. Badanie skarg skarżącego

1. Skargi rozpoznawane przez władze więzienne

20. Na przestrzeni dwóch lat (2012-14) skarżący złożył około dwudziestu pięciu napisanych odręcznie skarg do różnych instytucji (kierownictwo Zakładu Karnego w Brasa, Służba Więzienna, Ministerstwo Sprawiedliwości i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych).

21. Poinformował władze, że jest głuchoniemy od urodzenia i przedstawił następujące kwestie:

1) miał problemy z komunikacją i konflikty z współosadzonymi (użył określenia „konflikty”, a także wskazał, że „wywierano na niego wpływ”, „obrażano” go i „wyśmiewano”);

2) pragnął zostać przeniesiony do celi jednoosobowej lub dwuosobowej;

3) pragnął zostać przeniesiony do innego zakładu karnego;

4) prosił o zmianę rygoru odbywania kary pozbawienia wolności;

5) warunki pozbawienia wolności były nieodpowiednie oraz

6) opieka medyczna była nieodpowiednia.

22. Skargi rozpoznawała Służba Więzienna, z wyłączeniem trzech ostatnich, rozpatrywanych przez kierownictwo Zakładu Karnego w Brasa.

23. Powzięto następujące wnioski:

(1) W Zakładzie Karnym w Brasa nie istniało rzeczywiste zagrożenie dla życia lub zdrowia skarżącego. Nie był on ofiarą nękania psychicznego. Skargi składane do kierownictwa Zakładu Karnego w Brasa nie dotyczyły jakichkolwiek gróźb ze strony współosadzonych.

(2) Skarżącemu nie przysługiwało prawo podmiotowe wyboru celi lub osób w celi. Prawo to leżało w gestii kierownictwa Zakładu Karnego w Brasa. Liczba cel czteroosobowych była ograniczona, a osób w nich osadzonych nie można było przenieść do innych cel ze względów bezpieczeństwa.

(3) Decyzję o przeniesieniu skarżącego do innego zakładu karnego podjąć mogła jedynie Służba Więzienna. Zważywszy, że stan zdrowia skarżącego zezwalał na pobyt w jakimkolwiek zakładzie karnym, nie istniały podstawy przeniesienia do innego zakładu; musiał zatem kontynuować odbywanie kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Brasa.

(4) Możliwość zmiany rygoru na najłagodniejszy nie mogła zostać rozpoznana przed dniem 10 czerwca 2015 r., tj. dniem, w którym skarżący odbyłby właściwą część kary pozbawienia wolności. Odnosnie do możliwości przywrócenia najbardziej restrykcyjnego rygoru, działania tego

typu mogą być podejmowane wyłącznie w przypadku poważnych lub systematycznych naruszeń reżimu więziennego.

(5) Warunki w celi nr 301 były odpowiednie. Powierzchnia wynosiła 36 m.kw. Oświetlenie naturalne i sztuczne, a także ogrzewanie były wystarczające. Temperatura panująca w celi wynosiła 18°C.

Warunki w celi nr 303 były zbliżone do warunków w celi nr 301 - oświetlenie i ogrzewanie były odpowiednie.

Warunki w celi nr 203 były odpowiednie. Zdaniem Służby Więziennej i zgodnie z odnośnymi planami powierzchnia celi wynosiła 19,86 m.kw. (w tym 1,87 m.kw. na urządzenia sanitarne). Prócz skarżącego, przebywało w niej pięciu innych osadzonych. Powołano się na orzecznictwo Trybunału i właściwy standard krajowy określający powierzchnię jako 2,5 m.kw. na jednego osadzonego. Temperatura panująca w celi wynosiła 18°C.

(6) Opieka medyczna nad skarżącym prowadzona była w sposób zgodny z przepisami prawa krajowego. W odpowiedzi na zgłaszane problemy otrzymywał on niezbędne lekarstwa. Nigdy nie skarżył się lekarzom więziennym na „choroby neurologiczne”, „hałasy” czy „lęki”, lecz przynajmniej raz konsultował się z psychiatrą. W każdym przypadku miał możliwość złożenia skargi odnośnie do jakości opieki medycznej w zakładzie karnym do Inspekcji Zdrowia.

2. Skargi do sądów administracyjnych

24. W dniu 1 października 2012 r. sędzia sądu pierwszej instancji odmówił uwzględnienia wniosku skarżącego o przeniesienie do innego zakładu karnego oraz zmianę rygoru odbywania kary pozbawienia wolności na łagodniejszy, który to wniosek skarżący złożył, aby uzyskać zezwolenie na pobyt w celi o mniejszej liczbie osadzonych. Kwestie te leżą w zakresie prawa karnego i jako takie nie mogły zostać zbadane przez sądy administracyjne.

25. W dniu 25 października 2012 r. kolejny sędzia odmówił uwzględnienia wniosku skarżącego o przeniesienie do innego zakładu karnego oraz zwolnienie z obowiązku dalszego odbywania kary pozbawienia wolności. Odnośnie do przeniesienia skarżącego, powołano się na decyzję Służby Więziennej, z której wynikało, że Kodeks postępowania administracyjnego nie ma zastosowania. Odnośnie do kontroli sądowej tej decyzji, skarga taka została już rozpoznana (zob. par. 24 powyżej). Odnośnie do wniosku o zwolnienie, mieścił się on w zakresie prawa karnego i jako taki nie mógł zostać zbadany przez sądy administracyjne.

26. Skarżący podjął próbę odwołania się od decyzji negatywnych, o których mowa powyżej, lecz jego odwołanie okazało się niewystarczająco

jasne. Odpowiednio, w dniu 21 listopada 2012 r. inny sędzia postanowił nie rozpoznawać odwołania (*atstāt bez virzības*) i zwrócił się do skarżącego z prośbą o jego doprecyzowanie.

27. W dniu 10 grudnia 2013 r. kolejny sędzia zbadał dalsze skargi wniesione przez skarżącego. Nie przychyłono się do wniosku skarżącego o złagodzenie rygoru i przeniesienie do innego zakładu karnego, ponieważ skargi te zostały już rozpoznane (zob. par. 24-25 powyżej). Skarga dotycząca niewystarczającego ogrzewania w Zakładzie Karnym w Brasa nie była wystarczająco jasna - sędzia postanowił jej nie rozpatrywać i zwrócił się do skarżącego z prośbą o jej doprecyzowanie. Ze względu na fakt, że skarżący nie przedstawił dalszych informacji, ten ostatni zarzut uznano za niebyły (*uzskatīt par neiesniegtu*).

28. W dniu 2 kwietnia 2014 r. skarżący wniósł skargę do sądów administracyjnych, twierdząc, że Służba Więzienna wydłużyła okres odpowiedzi na ostatnie pismo. W dniu 29 maja 2014 r. sędzia zakończył postępowanie administracyjne w tym zakresie, ponieważ w międzyczasie Służba Więzienna wydała decyzję.

C. Zdarzenia po zakomunikowaniu skargi

29. W dniu 31 sierpnia 2016 r. zespół w Zakładzie Karnym w Brasa zbadał możliwość złagodzenia rygoru odbywania kary pozbawienia wolności przez skarżącego. Obecni byli skarżący i tłumacz języka migowego. Ustalono, że do dnia 18 grudnia 2015 r. skarżący pracował w zakładzie karnym. Zaprzestał pracy ze względu na stan zdrowia. Posiadał drugi stopień niepełnosprawności. Skarżący ukończył szkołę średnią, lecz nie kontynuował nauki ze względu na głuchoniemość i potrzebę programu specjalnego. Pracował z urzędnikiem i pracownikiem socjalnym w celach rehabilitacyjnych. W więzieniu regularnie widywał się z kapelanem, natomiast nie spotkał się z psychologiem. Uczestniczył w spotkaniach leczenia uzależnień. Wolny czas poświęcał sobie. Otrzymał trzy pozytywne uwagi (*pamudinājums*) od kierownictwa zakładu karnego.

30. Stwierdzono, że skarżący uczestniczył praktycznie we wszystkich zajęciach rehabilitacyjnych oferowanych przez zakład karny, z uwzględnieniem jego możliwości. Z tego względu istniała możliwość przeniesienia go do zakładu karnego półotwartego o łagodniejszym rygorze.

31. W dniu 7 września 2016 r. skarżącego przeniesiono do zakładu karnego półotwartego w Jēkabpils, gdzie przebywał w celi z dwoma innymi osadzonymi. Jeden z nich cierpiał na podobne problemy ze słuchem.

II. WŁAŚCIWE MATERIAŁY MIĘDZYNARODOWE I KRAJOWE

A. Właściwe dokumenty międzynarodowe

32. Właściwe części Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, ratyfikowanej przez Łotwę w dniu 1 marca 2010 r. przedstawiono w *Grimailovs przeciwko Łotwie* (nr 6087/03, § 78, 25 czerwca 2013 r.).

33. Właściwe części sprawozdania specjalnego sprawozdawcy z dnia 28 lipca 2008 r. (A/63/175) w sprawie tortur oraz innego niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karanía przedstawiono w cytowanym powyżej wyroku w sprawie *Grimailovs* (ibid., § 79).

B. Właściwe prawo krajowe

34. Kodeks postępowania administracyjnego (*Administratīvā procesa likums*), który wszedł w życie w dniu 1 lutego 2004 r., przewiduje między innymi prawo kwestionowania aktów administracyjnych i działań władz publicznych przed sądami administracyjnymi. Właściwe przepisy kodeksu podsumowano w sprawie *Melnītis przeciwko Łotwie* (nr 30779/05, §§ 24-26, 28 lutego 2012 r.).

C. Raporty krajowe

35. W rocznym raporcie poświęconym zagadnieniom praw człowieka na Łotwie za rok 2013, Rzecznik (*Tiesībsargs*) zauważył, że osadzeni, szczególnie w Zakładzie Karnym w Brasa, najczęściej skarżyli się na warunki osadzenia (przeludnienie, brak wentylacji, niewystarczający dostęp naturalnego światła, niewystarczające oddzielenie urządzeń sanitarnych, niehigieniczne warunki w prysznicach i toaletach). Zauważył, że w poprzednich latach przedstawiał właściwym władzom krajowym zalecenia w tym zakresie. Mimo to osadzeni nadal składali skargi dotyczące warunków osadzenia. Warunki te nie uległy znacznej poprawie. Rzecznik przypomniał, że w 2013 r. zakończył inspekcję w Zakładzie Karnym rozpoczętą w 2012 r. Choć nie przedstawił pełnego opisu wyników tej inspekcji, stwierdził, że najważniejsze zalecenie skierowane do właściwych władz krajowych dotyczyło niewystarczającego dostępu do naturalnego światła, niewystarczającego odseparowania urządzeń sanitarnych oraz wentylacji w celach, a także liczby osadzonych na jedną celę.

PRAWO

I. POŁĄCZENIE SKARG

36. Trybunał jest zdania, że zgodnie z Regułą 42 ust. 1 Regulaminu Trybunału skargi należy połączyć ze względu na podobieństwo stanu faktycznego i prawnego.

II. ZARZUT NARUSZENIA ART. 3 KONWENCJI

37. Skarżący, głuchoniemy od urodzenia, podniósł zarzut, że warunki osadzenia w celach nr 301, 303 i 203 w Zakładzie Karnym w Brasa były nieodpowiednie.

38. Trybunał zbada zarzut dotyczący naruszenia art. 3 Konwencji, który stanowi:

„Nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.”

39. Rząd nie zgodził się z tym zarzutem.

A. Dopuszczalność skargi

1. Oświadczenia stron

40. Rząd argumentował, że skarżący nie skorzystał ze środków przewidzianych w ustawie o postępowaniu administracyjnym. O ile władze więzienne rozpoznały skargi skarżącego dotyczące warunków osadzenia i uznały je za odpowiednie, skarżący nie przedstawił tych skarg przed sądami administracyjnymi. Powołując się na orzecznictwo Trybunału (*Ignats przeciwko Łotwie* (dec.), nr 38494/05, § 110, 24 września 2013 r.; *Iļjins przeciwko Łotwie* (dec.), nr 1179/10, § 39, 5 listopada 2013 r.; *Jegorovs przeciwko Łotwie* (dec.), nr 53281/08, §§ 110 i 119, 1 lipca 2014 r.; *Kočegarovs i Inni przeciwko Łotwie* (dec.), nr 14516/10, 26544/10 oraz 44939/11, §§ 110-123, 18 listopada 2014 r.), Rząd uznał, że skarżącemu przysługiwała taka możliwość.

41. Rząd był zdania, że skargi skarżącego wnoszone do sądów administracyjnych dotyczyły przede wszystkim przeniesienia skarżącego do innego zakładu karnego (zob. par. 24-28 powyżej). Skargi te nie dotyczyły warunków osadzenia, z wyłączeniem jednego konkretnego aspektu, w odniesieniu do którego skarżącemu udzielono dodatkowego czasu na przedstawienie bardziej szczegółowych informacji, jednakże skarżący nie skorzystał z tej możliwości (zob. par. 27 powyżej).

42. Ponadto skarżący nigdy nie złożył skargi dotyczącej opieki medycznej w zakładzie karnym do Inspekcji Zdrowia. Rząd jest przekonany, że byłby to skuteczny środek zapobiegawczy. W tym względzie Rząd powołał się na decyzje Trybunału w sprawach *Antonovs przeciwko Łotwie* ((dec.) nr 19437/05, § 111, 11 lutego 2014 r.) oraz *Jegorovs* (cyt. powyżej, §§ 155-56) i argumentował, że sądy administracyjne również są właściwe dla celów weryfikacji decyzji Inspekcji Zdrowia lub, bardziej ogólnie, skarg dotyczących jakości opieki medycznej w zakładach karnych.

43. Skarżący zakwestionował to twierdzenie. W Zakładzie Karnym w Brasa nikt nie był w stanie w pełni go zrozumieć. Z tego względu nie mógł właściwie przedstawić swoich skarg władzom zakładu karnego. Nie otrzymał pomocy ze strony tłumacza języka migowego lub pracownika socjalnego, który byłby w stanie w pełni go zrozumieć. Odnośnie do skarg do sądów administracyjnych, nie był w stanie przedstawić ich w sposób zwięzły. Ponadto nie rozumiał decyzji proceduralnych sądów. Pomoc prawna nie była dostępna.

44. Mówiąc krótko, z punktu widzenia skarżącego nie istniały skuteczne środki prawne, ponieważ nie był on w stanie wyrazić skarg ani zrozumieć wskazówek przekazanych przez władze państwowe.

45. W uwagach dodatkowych Rząd nie zgodził się z tym twierdzeniem. Rząd odniósł się do skarg składanych przez skarżącego do władz więziennych, by uzasadnić argument, że skarżący był zdolny do przedstawienia swoich zarzutów na piśmie na tyle jasno, by zostać zrozumianym. Był także w stanie zrozumieć zalecenia w formie pisemnej. Ponadto w Zakładzie Karnym w Brasa było dwóch pracowników socjalnych i trzech psychologów. Tłumacz języka migowego udzielał skarżącemu pomocy podczas spotkań zespołu oceniającego (zob. przykładowo par. 29 powyżej). Personel więzienny korzystał z pisma i gestów jako narzędzi komunikacji ze skarżącym w życiu codziennym. Na zakończenie Rząd podkreślił, że Służba Więzienna w swoich obszernych decyzjach dosłownie przytoczyła zarzuty skarżącego i wyjaśniła własne rozumienie poszczególnych zarzutów.

46. Skarżący nie przedstawił dalszych uwag.

2. Ocena Trybunału

47. W zakresie skarg dotyczących niehumanitarnych lub poniżających warunków osadzenia, Trybunał zauważał już, że możliwe są dwa rodzaje zadośćuczynienia: poprawa materialnych warunków osadzenia oraz odszkodowanie z tytułu szkód lub strat poniesionych na skutek takich warunków. W przypadku, gdy skarżący przebywa w warunkach stanowiących naruszenie art. 3, środek krajowy umożliwiający położenie

kresu trwającemu naruszeniu prawa skarżącego, by nie być poddawany nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu, ma wartość największą. Jednakże po opuszczeniu zakładu, w którym skarżący cierpiał z powodu nieodpowiednich warunków, skarżącemu powinno przysługiwać wykonalne prawo do odszkodowania z tytułu naruszenia, do którego doszło (zob. *Melnītis przeciwko Łotwie*, nr 30779/05, § 47, 28 lutego 2012 r. wraz z orzecnictwem tamże cytowanym).

48. Trybunał zauważa, że pomiędzy sprawami przytoczonymi przez Rząd (*Ignats, Iljins, Jegorovs* oraz *Kočegarovs i Inni*, wszystkie cyt. powyżej) a niniejszą sprawą istnieje zasadnicza różnica. W niniejszej sprawie, w czasie składania skarg do Trybunału, skarżący wciąż przebywał w odnośnym Zakładzie Karnym w Brasa. Skarżący w niniejszej sprawie, inaczej niż skarżący w sprawach, na które powoływał się Rząd, nadal przebywał w warunkach, które jego zdaniem stanowiły naruszenie art. 3 Konwencji. Z tego względu konkluzje Trybunału przedstawione w przywołanych sprawach nie mogą mieć zastosowania w niniejszej sprawie.

49. W sprawach, w których osoby zainteresowane w dalszym ciągu przebywały w domniemanych złych warunkach osadzenia, Trybunał oddalał sprzeciwy dotyczące braku wyczerpania środków odwoławczych na podstawie niewniesienia do sądu wniosków o wpłatę odszkodowania przez państwo. Trybunał uznawał, że takie roszczenia mogły skutkować jedynie przyznaniem odszkodowania, nie zaś prowadzić do poprawy *status quo*, a zatem nie stanowiły środka odwoławczego umożliwiającego uzyskanie odpowiedniego zadośćuczynienia. Trybunał wyjaśniał, że środki odwoławcze dotyczące warunków osadzenia, które mają charakter czysto odszkodowawczy, można uznawać za skuteczne wyłącznie w odniesieniu do skarżących, którzy zostali już zwolnieni lub umieszczeni w warunkach zgodnych z wymogami Konwencji (zob. *Iljew i Inni przeciwko Bułgarii*, nr 4473/02 i 34138/04, § 55, 10 lutego 2011 r. oraz orzecznictwo tam zacytowane).

50. Trybunał przypomina, że co do zasady ocenę czy krajowe środki odwoławcze zostały wyczerpane, przeprowadza się standardowo w odniesieniu do daty wniesienia skargi do Trybunału (zob. *Orchowski przeciwko Polsce*, nr 17885/04, § 109, 22 października 2009 r. oraz *Norbert Sikorski przeciwko Polsce*, nr 17599/05, § 108, 22 października 2009 r.). Nie kwestionowano faktu, że w dniach 12 września i 24 października 2012 r., tj. w dniach złożenia skarg do Trybunału, skarżący w dalszym ciągu przebywał w Zakładzie Karnym w Brasa, w domniemanych złych warunkach (zob. par. 8-9 i 11 powyżej).

51. Powyższe względy są wystarczające, by Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie, w danym czasie, skarga do sądów administracyjnych nie

stanowiłaby dla skarżącego skutecznego środka odwoławczego. Rząd nie wskazał jakiegokolwiek innego środka odwoławczego, który byłby dostępny skarżącemu w celu uzyskania w odnośnym czasie poprawy warunków osadzenia. Sprzeciw Rządu musi zatem zostać oddalony.

52. Zważywszy na fakt, że w czasie składania niniejszych skarg skarżący pozostawał w dalszym ciągu w domniemanych złych warunkach oraz że środek odwoławczy o charakterze czysto odszkodowawczym nie był w tym względzie wystarczający, Trybunał uznaje, iż nie ma potrzeby rozpoznawania dalszego argumentu skarżącego, tj. że środki odwoławcze przewidziane w ustawie o postępowaniu administracyjnym nie były skuteczne z punktu widzenia skarżącego z tego względu, że jest on osobą o specjalnych potrzebach (zob. par. 43-44 powyżej).

53. Trybunał zauważa, iż skarga skarżącego dotycząca naruszenia art. 3 Konwencji nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 35 ust. 3 a) Konwencji lub niedopuszczalna z jakichkolwiek innych przyczyn. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Oświadczenia stron

54. Skarżący oświadczył, że warunki osadzenia w Zakładzie Karnym w Brasa były nieodpowiednie ze względu na jego stan zdrowia. Przebywał w celach wieloosobowych o numerach 301, 303 i 203 (szczegółowe informacje dotyczące opisu warunków panujących w tych celach przez skarżącego, zob. par. 11-12 powyżej). W tym czasie obowiązujący standard krajowy określał powierzchnię jako 2,5 m.kw. na jednego osadzonego płci męskiej. Umieszczenie razem z wieloma współosadzonymi, którzy nie mieli problemów ze słuchem, byli w dobrym zdrowiu i z którymi skarżący nie mógł się komunikować, postawiło go w niezwykle trudnej sytuacji i naraziło na szkany.

54. Mimo, że teoretycznie kierownictwo zakładu karnego mogło zapewniać osadzonym edukację, pracę i inne zajęcia, nie oferowano żadnych zajęć dla osób głuchoniemych lub o specjalnych potrzebach. Choć w dniu 11 kwietnia 2016 r. skarżący otrzymał aparat słuchowy, nie działał on właściwie (hałas i interferencja). Problemy te można było rozwiązać jedynie w ramach odpowiedniej instytucji, nie zaś zakładu karnego. Nie ma dowodów, jakby kierownictwo zakładu karnego kiedykolwiek korzystało z usług tłumacza języka migowego w komunikacji ze skarżącym, z wyjątkiem jednego przypadku (zob. par. 29 powyżej). Władze zakładu karnego komunikowały się ze skarżącym przede wszystkim w formie pisemnej. Na zakończenie skarżący powołał się na Konwencję Narodów Zjednoczonych o

prawach osób niepełnosprawnych (zob. par. 32-33 powyżej) i stwierdził, że władze zakładu karnego nawet nie podjęły próby zapewnienia „racjonalnego usprawnienia” dostosowanego do potrzeb skarżącego wynikających z jego niepełnosprawności.

55. Rząd nie zgodził się z tym twierdzeniem. W uzupełnieniu oświadczeń, których podsumowanie przedstawiono powyżej (par. 13-16) Rząd powołał się na pewną liczbę spraw dotyczących stanu zdrowia lub potrzeb specjalnych więźniów, w których Trybunał nie stwierdził naruszenia (Rząd odniósł się do spraw *Kostjučenkovs przeciwko Łotwie* (dec.), nr 19826/04, §§ 40-51, 8 marca 2011 r.; *Van Deilena przeciwko Łotwie* (dec.), nr 50950/06, §§ 59-97, 15 maja 2012 r.; *Buks przeciwko Łotwie* (dec.), nr 18605/03, §§ 39-44, 4 września 2002 r. oraz *Rudevits przeciwko Łotwie* (dec.), nr 47590/06, §§ 50-52, 26 czerwca 2012 r.).

56. W odniesieniu do skarżącego, wyjaśniono, że uzyskał on pomoc tłumacza języka migowego co najmniej trzykrotnie, w latach 2015 i 2016. W odniesieniu do życia codziennego skarżącego w zakładzie karnym, kierownictwo, lekarze i pozostali członkowie personelu korzystali z pisma i gestów jako narzędzi komunikacji. Ponadto Rząd powołał się na pisma Służby Więziennej wskazujące, że zwróciła ona szczególną uwagę na kwestię bezpośredniego zacytowania skargi skarżącego i zrozumienia jej treści przed udzieleniem odpowiedzi (zob. par. 20-23 i 45 powyżej).

57. Podsumowując, władze krajowe zastosowały wszelkie dostępne środki w celu zapewnienia, że skarżący zostanie zrozumiany i otrzyma pomoc socjalną oraz psychologiczną, a stan jego zdrowia psychicznego i fizycznego był regularnie monitorowany. Ponadto Rząd podkreślił, że w niedawnym czasie pozytywnie rozpatrzono wniosek skarżącego o złagodzenie rygoru (zob. par. 29-31 powyżej).

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

58. Trybunał odwołuje się do niedawnego podsumowania właściwych zasad dotyczących warunków osadzenia (zob. *Muršić przeciwko Chorwacji* [WI], nr 7334/13, §§ 96-101, 20 października 2016 r.).

59. W odniesieniu do przeludnienia więzień, w sprawie *Muršić* Trybunał potwierdził „istotny standard minimalny powierzchni osobistej przyznanej więźniowi w pomieszczeniach wieloosobowych wynoszący 3 metry kwadratowe powierzchni jako zgodny z wymogami art. 3 Konwencji” (ibid., § 136). W tejże sprawie Trybunał rozróżnił trzy sytuacje, w których przestrzeń osobista wynosiła poniżej 3 m.kw. (ibid., §§ 137-38), od 3 do 4 m. kw. (ibid., § 139) oraz powyżej 4 m.kw. (ibid., § 140).

60. Ponadto Trybunał uznawał, że w przypadku, gdy władze podejmują decyzję o osadzeniu osoby niepełnosprawnej, władze powinny wykazać szczególną staranność celem zapewnienia warunków odpowiadających szczególnym potrzebom wynikającym z niepełnosprawności takiej osoby (zob. *Farbtuhs przeciwko Łotwie*, nr 4672/02, § 56, 2 grudnia 2004 r.; *Jasinskis przeciwko Łotwie*, nr 45744/08, § 59, 21 grudnia 2010 r.; *Z.H. przeciwko Węgrom*, nr. 28973/11, § 29, 8 listopada 2012 r. oraz przepisy prawa międzynarodowego wskazane w par. 32-33 powyżej).

(b) Zastosowanie w niniejszej sprawie

61. Trybunał zauważył w pierwszej kolejności, że istota skargi skarżącego dotyczy fizycznych warunków jego osadzenia w celach wieloosobowych nr 301, 303 i 203 w Zakładzie Karnym w Brasa w związku z jego niepełnosprawnością. Trybunał zauważył, że skarga skarżącego nie dotyczy w zasadzie udzielanej mu pomocy lekarskiej czy pogorszenia stanu zdrowia w czasie osadzenia (por. *Krivošejs przeciwko Łotwie*, nr 45517/04, § 61, 17 stycznia 2012 r.). Skarga nie dotyczy także jego ciągłego osadzenia w kontekście stanu zdrowia (por. z cyt. powyżej sprawą *Farbtuhs*). Podobnie, skarżący nie podnosił zarzutu dotyczącego przemocy pomiędzy współosadzonymi (por. *J.L. przeciwko Łotwie*, nr 23893/06, § 75, 17 kwietnia 2012 r.).

62. Trybunał zbada zatem fizyczne warunki w celach nr 301, 303 i 203 w Zakładzie Karnym w Brasa z punktu widzenia ich skutku łącznego, a także poszczególne zarzuty przedstawione przez skarżącego, które zostały uwzględnione przy ocenie, czy Państwo działało zgodnie z art. 3 Konwencji (zob. *Dougoz przeciwko Grecji*, nr 40907/98, § 46, ETPCz 2001-II). Pod uwagę należy również wziąć okres, przez jaki dana osoba pozostaje osadzona w konkretnych warunkach (zob. między innymi *Ananiew i Inni przeciwko Rosji*, nr 42525/07 i 60800/08, § 142, 10 stycznia 2012 r.). Kolejnym ważnym czynnikiem, który należy wziąć pod rozwagę, jest trudna sytuacja skarżącego wynikająca z jego niepełnosprawności oraz faktu, że władze obowiązane są do szczególnej staranności w zakresie zapewnienia warunków odpowiednich do niepełnosprawności (zob. par. 61 powyżej z dalszymi odniesieniami).

63. W świetle przeprowadzonego powyżej odpowiedniego badania (zob. par. 60 powyżej) Trybunał rozpoznał skargi skarżącego oddzielnie w odniesieniu do okresu, w którym dysponował on przestrzenią osobistą poniżej 3 m. kw. oraz okresu, w którym przysługująca mu przestrzeń osobista wynosiła 3 do 4 m. kw., w Zakładzie Karnym w Brasa.

(i) Okres, w którym skarżącemu przysługiwała przestrzeń osobista o powierzchni poniżej 3 m.kw.

64. Trybunał zauważa, że skarżący przebywał w celi nr 301 od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 26 lutego 2013 r. (jeden rok, jeden miesiąc i dwadzieścia sześć dni). Zdaniem Rządu w celi tej skarżący dysponował przestrzenią osobistą o powierzchni 2,74 m.kw. O ile skarżący twierdził, że okresowo liczba osadzonych w celi nr 301 była wyższa niż liczba podana przez Rząd, sugerując, że w rezultacie dostępna mu przestrzeń osobista była jeszcze bardziej ograniczona, oświadczenia skarżącego w tym względzie nie został poparte dowodami.

65. Trybunał stwierdza istnienie w niniejszej sprawie poważnego domniemania naruszenia art. 3 w odniesieniu do celi nr 301 (zob. *Muršić*, cyt. powyżej, § 137). Należy zatem odpowiedzieć na pytanie, czy istniały czynniki, które mogłyby obalić takie domniemanie (ibid., § 138). W kwestii pierwszego z tych czynników, które muszą zostać spełnione łącznie, Trybunał zauważa, że ograniczenie przestrzeni osobistej skarżącego poniżej 3 m.kw. utrzymywało się przez znaczny okres czasu (dłużej niż jeden rok). Okresu tego nie można uznać, za „krótki, okazjonalny i niewielki”, zatem nie można przyjąć go jako podstawy obalenia domniemania naruszenia art. 3 ze względu na okoliczności niniejszej sprawy (zob. *Muršić*, cyt. powyżej, §§ 151-52, w którym nawet znacznie krótszy okres dwudziestu siedmiu dni nie mógł zostać wykorzystany w celu obalenia domniemania). Z powyższego wynika, że nie ma potrzeby badania pozostałych czynników.

66. A zatem Trybunał stwierdza, że w okresie od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 26 lutego 2013 r., kiedy skarżący dysponował przestrzenią osobistą poniżej 3 m.kw., warunki osadzenia w celi nr 301 w Zakładzie Karnym w Brasa naraziły skarżącego na trudności wykraczające poza nieunikniony poziom cierpienia związany z pozbawieniem wolności, a zatem stanowiły poniżające traktowanie zakazane na mocy art. 3 Konwencji.

(ii) Okres, w którym skarżącemu przysługiwała przestrzeń osobista o powierzchni od 3 do 4 m.kw.

67. Skarżący podniósł również zarzut dotyczący warunków w celach nr 303 i 203 w Zakładzie Karnym w Brasa, gdzie przebywał w okresie od dnia 26 stycznia 2013 r. do dnia 16 lutego 2015. Zdaniem Rządu, w tych celach skarżący dysponował przestrzenią osobistą od 3,09 do 3,28 m.kw. O ile skarżący twierdził, że czasami liczba osadzonych w celi nr 303 była wyższa niż liczba podana przez Rząd, sugerując, że w rezultacie dostępna mu przestrzeń osobista była jeszcze bardziej ograniczona, oświadczenia skarżącego w tym względzie nie został poparte dowodami.

68. Trybunał uznaje, że kwestia przestrzeni pozostaje istotnym czynnikiem oceny warunków osadzenia w celach nr 303 i 203 w Zakładzie Karnym w Brasa. Jednakże Trybunał musi zbadać, czy czynnik przestrzeni występował w połączeniu z innymi nieodpowiednimi fizycznymi warunkami osadzenia, takimi jak dostęp do ruchu na wolnym powietrzu, dostęp naturalnego światła lub świeżego powietrze, dostępność wentylacji, odpowiednia temperatura w pomieszczeniach, możliwość korzystania z toalety z zachowaniem prywatności oraz przestrzegania podstawowych wymogów sanitarnych i higienicznych (zob. *Muršić*, cyt. powyżej § 139). Jak wynika z opinii łotewskiego Rzecznika, skargi dotyczące przeludnienia w Zakładzie Karnym w Brasa były w owym czasie powszechne (zob. par. 35 powyżej). Skarżący twierdzi, że w niniejszej sprawie ograniczona przestrzeń osobista połączona z jego niepełnosprawnością w sposób szczególny pogarszała jego sytuację. Zwrócił się nawet o zmianę rygoru więziennego na najbardziej restrykcyjny, ponieważ wydawało mu się to stanowić możliwość przebywania w celi z mniejszą liczbą więźniów i nie narażania się na molestowanie (zob. par. 21 i 24 powyżej).

69. Prócz ograniczonej dostępnej przestrzeni osobistej, skarżący zwrócił uwagę na dwa szczególne aspekty warunków pozbawienia wolności. Twierdził, że ze względu na niepełnosprawność nie miał możliwości uczestniczenia w jakichkolwiek rozsądnych aktywnościach oraz nie był właściwie rozumiany ani przez personel zakładu karnego, ani przez pozostałych osadzonych. Czuł się społecznie izolowany. Oprócz kwestii niewystarczającego ogrzewania - który to zarzut Trybunał uznaje za nieuzasadniony w świetle informacji przedstawionych przez Rząd (zob. par. 14 i 23 powyżej) - skarżący nie przedstawił zarzutów dotyczących pozostałych fizycznych warunków odbywania kary pozbawienia wolności.

70. Trybunał zauważa, że o ile skarżący miał prawo opuszczania w ciągu dnia celi nr 303, w której przebywał przez okres około ośmiu miesięcy oraz korzystania z przestrzeni wspólnych, w przypadku pobytu w celi nr 203 (jeden rok i cztery miesiące) sprawa przedstawiała się inaczej. W tym okresie skarżący miał prawo opuszczania celi wyłącznie na codzienny spacer, raz w tygodniu, by skorzystać z prysznic (zob. *Jegorovs*, cyt. powyżej, § 72) lub na spotkanie z lekarzem, kapelanem lub pracownikiem socjalnym (zob. par. 15 powyżej). A zatem przez większość czasu skarżący spędzał około dwudziestu trzech godziny na dobę w celi, w której - ze względu na swoją niepełnosprawność - nie mógł komunikować się w pozostałymi osadzonymi.

71. Trybunał zauważa, że aparat słuchowy, który wydaje się być urządzeniem dostępnym na Łotwie w przedmiotowym czasie, przekazano skarżącemu dopiero w dniu 11 kwietnia 2016 r., po tym jak spędził w

więzieniu już ponad cztery lata. W tym czasie nie przebywał już w celach o ograniczonej przestrzeni osobistej (zob. par. 10 powyżej). Ponadto, gdy wreszcie skarżącemu udostępniono aparat, okazało się, że nie działa on prawidłowo. Wydaje się, że w Zakładzie Karnym w Brasa ten problem techniczny nie został rozwiązany. O ile Konwencja nie wymaga, by każdy więzień z niedosłuchem został wyposażony w aparat słuchowy, Trybunał zauważa, że dostępność działającego aparatu słuchowego na etapie wcześniejszym mogłaby przynajmniej częściowo złagodzić cierpienie skarżącego w otoczeniu zakładu karnego, ze względu na stosunkowo dużą liczbę osadzonych dzielących celę ze skarżącym (zob. par. 13 powyżej).

72. Odnośnie do komunikacji skarżącego z personelem więziennym, Rząd oświadczył, iż w celu komunikowania się ze skarżącym posługiwano się pismem i gestami. Chociaż Rząd twierdził, że skarżącemu trzykrotnie udzielono pomocy tłumacza języka migowego, Rząd przedstawił dowody dotyczące tylko jednego spotkania, w dniu 31 sierpnia 2016 r (zob. par. 29 powyżej), kiedy skarżący nie przebywał już w celach o ograniczonej przestrzeni osobistej. Prawdą jest, że Zakład Karny w Brasa oferował dużą liczbę aktywności i usług (zob. par. 14-16, 29 powyżej), jednakże wydaje się, że skarżący objęty był takim samym rygiorem, był tak samo traktowany i udostępniano mu takie same aktywności i usługi jak pozostałym więźniom. We właściwym okresie nie podejmowano szczególnych starań, by przezwyciężyć ewidentne trudności w komunikacji pomiędzy skarżącym i personelem zakładu karnego.

73. Trybunał jest zdania, że istotna kwestia ograniczonej przestrzeni osobistej dostępnej skarżącemu, od 3,09 do 3,28 m.kw., tj. praktycznie minimalny standard 3 m.kw. powierzchni na jednego osadzonego, w okresie blisko dwóch lat, wraz z nieuniknionym poczuciem izolacji i bezradności wynikającym z braku właściwych starań na rzecz przezwyciężenia problemów komunikacyjnych skarżącego wynikających z jego niepełnosprawności, musiała powodować u skarżącego cierpienie i poczucie niższości, osiągając poziom niehumanitarnego i poniżającego traktowania.

74. Uwzględniając skumulowany efekt kwestii rozważanych powyżej, Trybunał uznaje, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji ze względu na warunki pobytu skarżącego w celach 303 i 203 w Zakładzie Karnym w Brasa, w których [skarżący] przebywał w okresie od dnia 26 stycznia 2013 r. do dnia 16 lutego 2015.

(iii) Wniosek

75. W związku z powyższym Trybunał uznaje, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji w odniesieniu do warunków osadzenia skarżącego w

celach nr 301, 303 i 203 w Zakładzie Karnym w Brasa w okresie od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 16 lutego 2015.

III. ZARZUT NARUSZENIA ART. 13 KONWENCJI

76. Skarżący twierdził, że jego skargi dotyczące warunków osadzenia w zakładzie karnym nie zostały rozpoznane. Trybunał zbada zarzut dotyczący naruszenia art. 13 Konwencji, który stanowi:

„Każdy, kogo prawa i wolności zawarte w niniejszej Konwencji zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego także wówczas, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe.”

77. Rząd nie zgodził się z tym zarzutem.

A. Dopuszczalność skargi

78. Trybunał stwierdza, iż niniejsza skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 35 ust. 3 lit. a) Konwencji. W dalszej kolejności uważa, że nie jest również niedopuszczalna z jakichkolwiek innych przyczyn. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

79. Uwzględniając stwierdzenie dotyczące art. 3 (zob. par. 76 powyżej), Trybunał uznaje, że nie ma potrzeby badania niniejszej skargi w świetle art. 13 Konwencji.

IV. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

80. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

81. Skarżący domagał się odszkodowania z tytułu szkód niemajątkowych, bez podania określonej kwoty.

82. Rząd zakwestionował to żądanie i zwrócił się do Trybunału z prośbą o oddalenie roszczenia jako oczywiście bezzasadnego.

83. Trybunał przypominał niedawno, że szczególnie w odniesieniu do słusznego zadośćuczynienia z tytułu szkód niemajątkowych, Trybunał kieruje się podstawową zasadą słuszności, która obejmuje elastyczne i obiektywne określenie tego, co jest sprawiedliwe, słuszne i zasadne w świetle wszystkich okoliczności sprawy, nie tylko sytuacji skarżącego, lecz całościowego kontekstu naruszenia. Odszkodowanie przyznawane przez Trybunał z tytułu szkód niemajątkowych ma na celu stwierdzenie faktu, że szkody niemajątkowe powstały na skutek naruszenia podstawowego prawa człowieka i odzwierciedla - w możliwie najszerszym sposobie - skalę takich szkód (zob. *Nagmetow przeciwko Rosji* [WI], nr 35589/08, § 73, 30 marca 2017 r. z dalszymi odniesieniami).

84. Mimo że skarżący nie określił konkretnej kwoty, w niniejszej sprawie skarżący przedstawił „roszczenie” dotyczące słusznego zadośćuczynienia z tytułu szkód niemajątkowych w toku procedury przekazywania informacji zgodnie z Regułą 60 Regulaminu Trybunału (zob. przykładowo *Frumkin przeciwko Rosji*, nr 74568/12, § 180, 5 stycznia 2016 r. *Swietłana Wasiljewa przeciwko Rosji*, nr 10775/09, § 43, 5 kwietnia 2016 r. oraz *Sürer przeciwko Turcji*, nr 20184/06, § 49, 31 maja 2016 r.). Trybunał ma prawo zastosować pewien stopień elastyczności w odniesieniu do szkód niemajątkowych, ponieważ w pewnej liczbie spraw Trybunał rozpoznawał roszczenia, których kwoty skarżący nie określali, „pozostawiając ją do uznania Trybunału” (zob. *Nagmetow*, cyt. powyżej, § 72 z dalszymi odniesieniami, a także *Seagal przeciwko Cyprowi*, nr 50756/13, §§ 165-67, 26 kwietnia 2016 r.).

85. Trybunał uznaje za bezsporny fakt poniesienia przez skarżącego szkody niemajątkowej na skutek naruszenia art. 3 Konwencji. Mając na względzie szczególne okoliczności sprawy oraz dokonując ich sprawiedliwej oceny zgodnie z wymogami art. 41 Konwencji, Trybunał przyznaje skarżącemu kwotę 7 500 euro (EUR) z tytułu szkody niemajątkowej.

B. Koszty i wydatki

86. Skarżący nie wniósł roszczenia dotyczącego poniesionych kosztów i wydatków. Z tego względu Trybunał nie przyznaje żadnych kwot z tego tytułu.

C. Odsetki za zwłokę

87. Trybunał uznaje, że odsetki z tytułu niewypłacenia zasądzonych kwot powinny być ustalone zgodnie ze stopą kredytu Europejskiego Banku Centralnego na koniec dnia plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Podejmuje decyzję o połączeniu skarg;*
2. *Uznaje skargi za dopuszczalną;*
3. *Uznaje, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji;*
4. *Uznaje, że nie ma potrzeby badania niniejszej skargi w świetle art. 13 Konwencji.*
5. Uznaje, iż
 - (a) pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu, w terminie trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, kwotę 7 500 euro (siedem tysięcy pięćset euro), z tytułu poniesionej szkody niemajątkowej, plus ewentualne podatki należne od tej kwoty,
 - (b) od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty płatne od tej sumy będą zwykłe odsetki obliczone według stopy oprocentowania kredytu Europejskiego Banku Centralnego na koniec dnia plus trzy punkty procentowe;

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono na piśmie w dniu 5 października 2017 r., zgodnie z Regułą 77 ust. 2 i ust. 3 Regulaminu Trybunału.

Milan Blaško
Zastępca Kanclerza

Angelika Nußberger
Przewodnicząca